

דלהי: בקורת על תכנית עיור

„השבועון הכלכלי והמדיני“ 4.10.1969

למרות השבחים להם זכתה תכנית האב של דלהי בשל תכונותיה המתקדמות כמו לה גם מבקרים. בעל המאמר, בסוקרו את פרקי התכנית המתייחסים לדלהי העתיקה, מעיר כי גישת התכנית מועזעת במיוחד, לא בשל הפתרון שהיא מציעה, אלא בשל העדר כל יסוד של ניתוח ביקורתי.

מהם, למשל, הערכים החיוביים של דלהי העתיקה? ומהו הפיתרון ההרדי לבעיותיה? מה אפשר ללמוד מן העיר העתיקה, מקהילות דומות בערים אחרות ומחיי הכפר בהודו על אפשרויות של ארגון מרחבי, על יתרונותיהן של צורות מסוימות של התארגנות חברתית או על צרכים ונטיות של „בני כפר עירוניים“ בהודו? זאת ועוד: מהי תרומתה של דלהי העתיקה לכלכלתה של דלהי? מה מידת היעילות של שיטות היצוק והשיווק בה? מהם ההישגים והמחדלים האופייניים לכלכלה? ולבסוף, מה בכוחה לתרום לתהליך העיור בדלהי?

המחבר שולל את גישת התכנית, שעיקרה הגבלת גידולה של דלהי. נהפוך הוא: יש להפיק את מלוא התועלת ממעמדה של דלהי כמרכז גדל והולך. שומה על המתכננים לחקור צורות עיור וצמיחה כלכלית התואמות את דלהי, לבחון דרכים שיועילו לגידולה ולחשב הוצאות ורווחים הכרוכים במדיניות של עידוד הגידול, ולא של בלימתו.

המתכננים הניחו, כי כוח המשיכה של אגד הערים הסובב את דלהי יפגע בכוח משיכתה של דלהי עצמה. אולם הנחה זו מנוגדת להגיון, כי שעה שאגד הערים מתפתח דלהי אף היא תתפתח בקצב מהיר יותר ורבגוני יותר.

הבעייה העיקרית של המבנה התעשייתי בדלהי טמונה, לדעת המחבר, לא בתעסוקת יתר בענפי המינהל, אלא בתחרות תעסוקה תעשייתית. תעשייתה של דלהי נמצאת אמנם כיום ברמה נמוכה אך יש בה, הודות למיקומה, התנאים החיוניים להתפתחות תעשייתית. כאשר מדובר בריסון הגידול של הערים הגדולות ביותר בהודו, יש לזכור שתי השגות יסודיות. ראשית, יישומה העקבי של גישה זו עלול לרכא את שיעור הפיתוח של הודו כולה, הנקבע במידה ניכרת באותן ערים. שנית, אין להניח כי גישה סמכותית קיצונית תזכה בהודו להישגים; נהפוך הוא: היא תהווה אמצעי בדוק לבליתמה של תנועת ההגירה מן הכפר אל העיר.

אם ככוונת המתכננים לנצל את מיקום התעשייה כגורם יעיל בתכנית עיור כוללת, עליהם לבחון וללמוד היטב את צרכי התעשייה ונטיותיה.

המחבר ממליץ על שתי צורות של מדיניות עיור. במישור הלאומי נחוצה מדיניות יוצרת, אשר תשקול לא רק את הרצאות תהליך העיור אלא גם את רווחיו. במישור המטרופוליטאני יש לנטוש את הקו הדוגל בבלימת הגידול ולאמץ מדיניות המכוונת ליעול כלכלתם של מרכזי-עיור מתפתחים וליצול תכונותיהם החיוביות. תכנית האב כוללת נתונים מפורטים על עלות תהליך הפיתוח המרצע, אך אין בה כל נתון על רווחים הנובעים ממימוש אותו התהליך. ועוד, לא מוזכרים בה תהליכי-פיתוח אלטרנאטיביים, לרבות נתונים השוואתיים של עלות ורווח. תכנית-עיור אינה יכולה להצטמצם בתחום הפיסי. לעיר משאבים פיסיים, כלכליים, חברתיים ותרבותיים הניתנים להכוונה על ידי תכנון מקיף וכוללני. ובסופו של דבר, היעד העיקרי של תכנית-עיור הוא בתחומי החיים של האוכלוסייה, ולא בתחום האסתטיקה.